

Elävä maaseutu tarvitsee tuekseen saavutettavan palveluverkoston

Savonlinnan kaupungista valtaosa on maaseutua ja siellä toimivat yritykset tuottavat merkittävän osan kaupungin verotuloista. Osan maaseudulta kerätyistä verotuloista voi myös investoida takaisin maaseudulle. Koulutus on yksi parhaista mahdollisista investointikohteista.

Tämä maaseudulla toimiva yritysverkosto on kaupungillemme äärimmäisen tärkeä monella tapaa. Se pitää yksityistiet liikennöitävässä kunnossa, tarjoaa laajan verkoston lähipalveluita ja on avainasemassa takaamassa huoltovarmuuttamme. Näiden yritysten tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että kaupunki pystyy tarjoamaan saavutettavissa olevia palveluita. Peruskoulu on yksi näistä palveluista. Lähikoulu on valtava vetovoimatekijä kaupungille ja niiden avulla voidaan varmistaa yksityisten yritysten laaja-alainen verkosto, joka palvelee meitä kaikkia.

Tulevaisuudessa kouluverkkoon tehtävissä muutoksissa tulee huomioda, että koulut ovat saavutettavissa inhimillisissä matkustusajoissa. Lain määräämää maksimiaikaa ei tule missään nimessä ottaa tavoitearvoksi, vaan koulujen tarjoamaa opetusta tulee kehittää niin, että verkosto pystytään pitämään tarpeeksi laajana tulevaisuuden tarpeet huomioiden.

Sivistysviraston esityksessä lasketut matka-ajat ovat virheellisiä. On täysin selvää ettei niitä voida saavuttaa todellisuudessa. Lisäksi ei voida olettaa, että lapset siirtyvät liikkuvasta autosta toiseen ilman odotusaikaa välissä. Lapset eivät myöskään siirry suoraan autosta koulutunnille tai toisinpäin. Nämä reunaehdot huomioiden todelliset koulumatkojen kestot ovat 1 h 50 min - 2 h 50 min. Pisimmästä matkasta kulkevat lapset kuluttavat siis koulumatkoihin yli 14 tuntia viikossa.

Laskelmia tehtäessä saatuja tuloksia tulee arvioida kriittisesti. Niiden perusteella tehdyt päätökset tulevat vaikuttamaan lapsien tulevaisuuteen merkittävästi. Etenkin lasten näkökulmasta on todella tärkeää, että tulokset ovat realistisesti saavutettavissa myös todellisuudessa.

Kahden ja puolen tunnin koulumatka tarkoittaa sitä, että lapsi istuu peruskoulunsa aikana yli 365 vuorokautta eli yli vuoden päivät vain matkalla kouluun ja takaisin. Tämä on väistämättä jostain pois. Täytyy myös huomioda, että lapsi, joka täyttää 13 vasta lukuvuoden alkamisen jälkeen, kuuluu koko lukuvuoden 2,5 tunnin maksimikoulumatka-ajan piiriin. Tämä on merkittävä seikka, kun harkitaan yläkoulun siirtoa pois kunnan äärialueilta.

Lain määrittelemä kolmen tunnin maksimi ei saa olla tavoitearvo. Mitä lähemmäs rajaa mennään, sitä enemmän sillä on vaikutuksia lasten terveyteen ja hyvinvointiin. Perusopetuslaissa todetaan, että koulumatkan tulee olla mahdollisimman lyhyt ja turvallinen. EU:n suositus koulumatkan kestosta on vain puolitoista tuntia.

Savonlinnan kaupunki voi tehdä arvovalintoja, joilla tulevaisuudessa olemme vetovoimainen kohde johon halutaan muuttaa erinomaisten koulujen, turvallisen ympäristön ja lisääntyvien työpaikkojen tähden. Luodaan siis yhdessä ympäristö, jossa on hyvä kasvaa ja kehittyä.

Yhteisen kirkkaan tulevaisuuden puolesta,

Vastaanottaja: Savonlinnan kaupungin sivistyslautakunnalle

Lausunto varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmaan

LÄHIPALVELUT TÄRKEITÄ-RAHA EI KAIKKEA RATKAISE

Perheiden hyvinvointi ja toimivat lähipalvelut ovat tärkeitä sekä yksilölle että yhteiskunnalle.

Yksilön tasolla lähellä olevat helposti saavutettavat palvelut antavat sekä apua että turvaa silloin, kun sitä tarvitaan. Kaikilla ei ole asuinympäristössään toimivia julkisia liikenneyhteyksiä tai omaa autoa käytettävissä. Palveluiden on oltava myöskin heidän saavutettavissaan.

Asuinalueella olevat lähipalvelut ovat vetovoimatekijä silloin, kun kuntaan muuttoa suunnitellaan. Erityisesti lapsiperheille lähikoulu, neuvola- sekä lääkäripalvelut painavat vaa'assa erityisen paljon. Kunnat taantuvat ilman uusia nuoria asukkaita ja lapsiperheitä. Kunnallisessa päätöksenteossa tämä on muistettava. Vaikka palvelujen hajauttaminen keskittämisen sijaan talouslaskelmissa näyttäisikin tuovan kustannuksia, ovat hyödyt kunnan elinvoimaisuuden lisääntymisenä suuremmat.

Keskittäminen ei ole taikasana, joka tekee kunnan ja kuntalaiset onnellisiksi. Päätöksiä tehtäessä on pyrittävä säilyttämään koko kunta asuttuna ja saavutettavissa. Lapsivaikutusten arvioinnin pitää olla pakollista. Sen avulla voidaan selvittää, millaisia hyötyjä tai haittoja erilaisilla lapsiin kohdistuvilla päätöksillä aiheutetaan. Lapsivaikutusten arviointi on siten työkalu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämään lapsen edun arviointiin. Huomiota on kiinnitettävä yksittäisiä tavoitteita laajempaan kokonaisuuteen: miten päätösehdotus vaikuttaa lasten ja nuorten terveyteen, ihmissuhteisiin, oppimiseen, vapaa-aikaan jne. Myös lasten omat näkökulmat on selvitettävä. Lapsella on oikeus lapsuuteen, jossa hänestä huolehditaan ja jossa hän tuntee olonsa turvalliseksi. Lapsella on myös oikeus lapsuuteen, jossa koulu ja vapaa-aika ovat tasapainossa ja jossa aikaa jää myös leikkiin ja mieluisiin harrastuksiin.

Savonlinnassa 16.3.2023

Sivistystoimi on esittänyt Savonrannan koulun yläluokkien siirtoa Kerimäelle. Seuraavassa tarkastellaan esityksen ongelmakohtia ja esitellään vaihtoehtoisia ratkaisuja tilanteeseen.

Koulumatkat

Perusopetuslaissa määritellään oppilaan koulumatkoihin odotuksineen käytettäväksi ajaksi enintään kolme tuntia, kuitenkin niin, että lukuvuoden alussa alle kolmetoistavuotiaan oppilaan kuljetusaika odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Oppilaan kuljetusajaksi katsotaan se aika, joka kuluu, kun oppilas lähtee aamulla koulumatkalleen kotoa ja kun koulupäivä alkaa koulussa. Iltapäivällä kuljetusajan laskenta alkaa, kun koulu päättyy. Aika loppuu siihen hetkeen, kun oppilas palaa takaisin kotiin.

Sivistysviraston esityksessä lapsille ei ole laskettu lainkaan paluumatkaa. Lisäksi ei voida olettaa, että lapset siirtyvät liikkuvasta autosta toiseen ilman odotusaikaa välissä. Lapset eivät myöskään siirry suoraan autosta koulutunnille tai toisinpäin. Nämä reunaehdot huomioiden todelliset koulumatkojen kestot ovat 1 h 50 min - 2 h 50 min. Pisimmästä matkasta kulkevat lapset kuluttavat siis koulumatkoihin yli 14 tuntia viikossa. Vertailun vuoksi, ajoaika Savonrannalta Utsjoelle on 13 h 8 min.

Lain määrittelemä maksimi ei saa olla tavoitearvo. Mitä lähemmäs rajaa mennään, sitä enemmän sillä on vaikutuksia lasten terveyteen ja hyvinvointiin. Perusopetuslaissa todetaan, että koulumatkan tulee olla mahdollisimman lyhyt ja turvallinen. On hyvä huomioida myös EU:n suositus koulumatkan kestosta. Se on vain puolitoista tuntia.

Lasten uupumus

Koulumatkoihin käytetty aika on suoraan pois lasten vapaa-ajasta. Näin merkittävä kuormituksen lisääntyminen altistaa lapset uupumukselle. Uupumuksen kokemukseen liittyvät yleisesti määriteltynä kokemus riittämättömyydestä, pitkäaikaisesta väsymyksestä ja kyynisistä ajatuksista tulevaisuutta kohtaan. Usein uupumukseen liittyy myös somaattisia kehon oireita, kuten päänsärkyä, sumuisuuden tunnetta tai vatsakipuja. Tunnetasolla uupunut voi olla masentunut, ahdistunut, haluton, voimaton ja kokea merkityksettömyyden tunnetta.

Koulu-uupumus ja liian pitkään jatkunut ylivalppaus- eli stressitila voi lapsesta tai nuoresta näkyä itkuisuutena, univaikeuksina, omiin oloihin vetäytymisenä, alakuloisuutena, toimeen tarttumattomuutena ja temperamentista riippuen ylisuorittamisena. Kuormittuneille lapsille tulee keskittymisvaikeuksia, oppimisvaikeuksia ja levottomuutta. Tämä lisää kuluja erityisopetukseen, avustajiin, koulukuraattoreihin ja koulupsykologeihin. Korjaava hyvinvointityö on kymmenen kertaa kalliimpaa kuin ennaltaehkäisevä hyvinvointityö.

Kysely oppilaille ja kouluverkkopäätökset

Lapsivaikutusten arviointi toteutettiin kyselyllä oppilaille. Kyselyssä ei ollut ainuttakaan kysymystä koskien huomattavasti pidentyvää koulumatka-aikaa, jota voidaan pitää suurimpana muutoksena nykytilanteeseen nähden. Lapsilta kysyttiin miltä tuntuisi, jos kulkisit kouluun koulukuljetuksella. Vastausvaihtoehdot olivat: minulla on jo nyt koulukuljetus, mukavalta, ei juuri merkitystä, harmittaisi tai harmittaisi todella paljon. Vaihtoehdoista pystyi valitsemaan vain yhden. Näin ollen nykyiset kuljetusoppilaat eivät päässeet lainkaan vastaamaan varsinaiseen kysymykseen. Aiheesta laadittu varsinainen analyysi ei ole saatavilla, mutta herää kysymys sen laadusta ja laajuudesta.

Kouluverkkoa koskevat päätökset ovat Savonlinnassa kaupunginvaltuuston päätäntävallassa. Sivistysvirasto taustoittaa tilannetta kouluverkkotarkastelun materiaaleilla, väittäen kuitenkin, että Savonrannan yläkoulun siirto olisi siitä irrallinen asia. Yläluokkien siirto on kuitenkin selvästi koko koulun sulkemiseen tähtäävä toimenpide, sillä alakoulun oppilasmäärä laskee kahdessa vuodessa 24 oppilaaseen. Tämä antaisi perusteet koko koulun sulkemiselle. Kokonaisuutena Savonrannan koulun oppilasmäärä pysyy kuitenkin vakaana. Savonrannalla ei ole nähtävissä samanlaista pudotusta oppilasmäärässä kuin muualla Savonlinnassa.

Säästölaskelmat

Sivistysviraston laskelmassa arvioidaan kuljetuskuluiksi Kerimäelle ensi lukuvuodelle 58 000 euroa. Tähän summaan on vaikea uskoa. Viimeisin sivistyslautakunnan hyväksymä kilpailutus koulukuljetuksista koskee Oravia, ja tällä luvulla laskettuna kuljetuskuluiksi tulee 122 576 euroa. Sitä edeltävä hyväksytty kilpailutus koski Kerimäen seutua ja tällä luvulla laskettuna kuljetuskuluiksi tulee 87 608 euroa. Nämä summat on laskettu taksien keräilykyydeistä ja linja-autokuljetuksesta välillä Savonranta-Kerimäki.

Säästöksi koulun henkilökunnasta on laskettu 4,6 henkilötyövuotta. Tästä 1,6 henkilötyövuotta on laskettu koulunkäynninohjaajista. Savonrannan kaikki koulunkäynninohjaajat toimivat kuitenkin alakoulun puolella. Näin ollen heistä ei voi laskea säästöä, kun toimenpiteenä on yläkoulun siirto.

Savonrannan elinvoima

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toteutti kansallisen arvioinnin "maaseutu- ja saaristoalueilla asuvien lasten sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisesta peruskoulujen lakkautuksissa ja lakkautusten vaikutuksista alueiden elinvoimaan". Siinä todettiin, että kouluverkkomuutokset eivät vaikuta ratkaisevan elinvoiman tilaa, vaan pahimmillaan heikentävät sitä entisestään. Arvioinnin tueksi toteutetussa tilastollisessa analyysissä todetaan näkyvän viitteitä kouluverkkomuutosten negatiivisista elinvoimavaikutuksista, kuten lisääntyvästä lähtömuutosta, heikommasta työllisyys- ja työpaikkakehityksestä sekä koulutusmenojen odotettua heikommasta kehityksestä. Laskennalliset säästöt katoavat merkittäviin kuljetuskustannuksiin, oppilashuoltoon ja erityisopetukseen.

Savonlinnan kaupungin strategiassa puhutaan maaseuden elinvoimaisuudesta ja yhdenvertaisista palveluista. Yläluokkien siirto ei palvele näitä päämääriä. Vastareaktion suuruus kertoo toimenpiteen merkittävistä kerrannaisvaikutuksista. Kuka haluaisi muuttaa paikkakunnalle, jossa perheen lapset eivät saa käytyä koko peruskoulua. Siirto vähentää koko Savonrannan veto- ja pitovoimaa. Yläkoulun siirtoa tarkasteltaessa tulisi keskittyä erityisesti pidemmän aikavälin vaikutuksiin niin oppilaisiin kuin koko yhteisöön. Yritysvaikutusten arviointi tulisi suorittaa riittävän laajasti ja avuksi voisi ottaa myös maaseutuvaikutusten arvioinnin.

Tilatehokkuus

Sivistysviraston esityksessä puhutaan paljon tilatehokkuudesta ja sen heikkenemisestä Savonlinnassa. Yhä suurempi osa opetustoiminnan rahoituksesta menee koulutilojen ylläpitoon opetuksen kustannuksella. Savonrannalla on aito mahdollisuus tehdä säästöjä nimenomaan tilatehokkuuden lisäämisellä.

Tilatehokkuus on saavutettavissa koulukiinteistön sisäisillä toimenpiteillä, joilla saadaan säästöä myös muuhun sivistystoimeen. Samaan rakennukseen mahtuvat hyvin peruskoulu, päiväkotikoulu, kuntosalikoulu, kirjasto ja yhteispalvelupiste. Kouluneliöt per lapsi tippuvat kolmanneksella. Toimintoja tiivistämällä voidaan luopua kahdesta rakennuksesta kokonaan. Parhailla saatavissa olevilla tiedoilla laskettuna säästö olisi noin 91 000 euroa.

Sivistystoimi luopui tänä vuonna Sampolasta. Sampolassa järjestettiin tapahtumia, konsertteja ja myyjäisiä. Kaikki nämä toiminnot siirtyvät nyt koululle. Sampolasta saadut säästöt ovat 15 000 euroa.

Opetuksen laatu

Siirtoa Kerimäelle on perusteltu myös isommilla opetusryhmillä liikunnassa. Liikuntaa on viikossa 2 h 15 min. Määrä on varsin vähäinen, kun toisessa vaakakupissa on 14 tuntia koulumatkoihin kulutettua aikaa. Lasten aika menee kuljetusten odotteluun ja koulukyyteihin. Se kaikki on pois harrastuksista, fyysisestä kunnosta ja terveydestä.

Sivistysvirastolla on ollut huoli opetuksen laadusta. Täytyy kuitenkin huomioida, että rekrytoinnit ovat tapahtuneet varsin myöhäisessä vaiheessa. Merkittävä luotaantyötävä seikka on ollut myös se, ettei määräraikaisille opettajille makseta kesäloma-ajan palkkaa. Sivistyslautakunta teki tästä jo oikeansuuntaisen päätöksen, jonka kaupunginhallitus vahvisti. Tämän toimenpiteen vaikuttavuutta ei olla vielä päästy näkemään, mutta voidaan olettaa sen olevan merkittävä.

Etäyhteysvälinein tapahtuva lähiopetus

Tulevaisuuden ratkaisu on myös etäyhteysvälinein tapahtuva lähiopetus. Se tarjoaa joustavuutta ja ketteryyttä opetusratkaisuihin. Pohjois-Karjalan puolella tästä on hyviä kokemuksia. Yksittäisen opettajan opetus striimataan yhtä aikaa jopa neljään eri kouluun.

Vastaanottavassa päässä oppilaat ovat avustajan kanssa, vastuun ollessa varsinaisella opetuksen järjestäjällä. Järjestely toimii hyvin varsinkin vanhemmilla oppilailla pienemmissä ryhmissä.

Tämän tyyppisellä ratkaisulla voitaisiin luoda esimerkiksi koulupareja, joihin tehtäisiin rekrytointia ristikkäisiin aineenopettajiin. Jos koulussa A on aineiden 1 ja 2 kelpoinen opettaja, voisi koulussa B olla aineiden 3 ja 4 kelpoinen opettaja. Opetusta voisi striimata ristiin, jolloin taattaisiin kelpoinen opetus kaikissa aineissa. Näin molemmille opettajille saataisiin myös riittävän suuret opetustuntimäärät. Etäyhteysvälinein tapahtuva lähiopetus on myös kustannustehokasta, kun opettajien ei tarvitse liikkua koulujen välillä. Oppilaat tottuvat luonnostaan käyttämään digitaalista koulutustarjontaa ja etäyhteysvälinein tapahtuvaa opetusta. Näistä taidoista on hyötyä jatko-opinnoissa ja tulevaisuuden työelämässä.

Pienet koulut

Pienten koulujen työskentelylle on tunnusomaista yksilöllisyys, joustavuus ja eri-ikäisryhmissä tapahtuva luonnollinen yhteistyö, sekä erilaisten oppijoiden tarpeiden havaitseminen jo varhaisessa vaiheessa. Pieni koulu on viihtyisä, kodinomainen ja emotionaalisesti turvallinen. Juuri tällainen ilmapiiri tukee lapsen kasvua ja edistää itsetunnon ja itseluottamuksen myönteistä kehittymistä.

Tutkimusten mukaan pienet koulut ovat erinomaisia kasvu- ja oppimisympäristöjä lapsille. Pieni ympäristö osaltaan hoitaa lasta ja lapsen on helppo ottaa tila haltuunsa. Yli luokka-asteiden tapahtuva opetus kehittää sosiaalista kasvua ja lapsen itsetunto ja empatiakyky vahvistuu eri-ikäisten kanssa toimiessa, sillä kukin pääsee vuorollaan olemaan vanhin ja osaavin ryhmässä. Itsetunnotaan vahvalla lapsella ei ole tarvetta kiusata muita.

Loppusanat

Meneillään oleva arvojen ja asenteiden muutos tarjoaa erityisesti haja-asutusalueille uusia mahdollisuuksia. Paikkariippuvuuden höllentyessä perheet voivat asua lähempänä luontoa ja väljemmässä ympäristössä. Tälle kehitykselle pitää antaa tilaa ja aikaa. Ehjä ja turvallinen koulupolku läpi koko peruskoulun on merkittävä vetovoimatekijä paikkakunnalle.

Kouluverkkoratkaisut ovat arvovalintoja. Se on kunnan parasta brändityötä, kun puheet ja teot ovat keskenään sopusoinnussa. Kaikki lapset ansaitsevat lähikoulun. Lapsille hyvään elämään kuuluu leikki ja vapaa-aikaa pitkien koulukuljetusmatkojen sijaan.

Savonrannalla on aito mahdollisuus säästää seinistä, eikä lasten terveydestä ja hyvinvoinnista. Päätöksenteon tueksi; tee päätös kuin tekisit sen omalle lapsellesi.

Savonlinnan kaupungin sivistystoimi
sivistys.virasto@savonlinna.fi

kouluun

lausunto esitykseen Savonrannan yläkoulun siirrosta Kerimäen

Suomen ja Savonlinnan seudun huoltovarmuuden turvaamiseksi maatalouden toimintaedellytykset on pystyttävä turvaamaan koko maassa. Hajautettu maatalous, kuten mikä tahansa muukin yritystoiminta, pystyy parhaiten vastaamaan erilaisiin kriiseihin ja kestämaan niitä. Mitä keskitetympää toiminta on, sitä herkempi se on erilaisille kriiseille, olivat ne sitten paikallisia, kansallisia tai maailmanlaajuisia.

Huoltovarmuuden osalta on kiinnitettävä huomiota siihen, että myös seuraavat sukupolvet löytyvät maataloilta tuottamaan ruokaa. Alueen peruselinkeinojen hiipuminen kiihdyttää poismuuttoa alueelta, mikä entisestään heikentää Savonlinnan elinvoimaa.

Savonlinnassa on turvattava kaikin keinoin maatalouden toimintaedellytykset ja tämä vaatii panostuksia maaseudun peruspalveluihin. Näistä peruspalveluista ehkäpä tärkein on koulu. Turvalliseksi koetut pienet kyläkoulut ovat vetovoimaisia mm. pääkaupunkiseudun asumisen hintatasoon kyllästyneille vanhemmille.

esittää, että Savonrannan yläkoulun siirtosuunnitelmista on luovuttava koska:

- Nuoret juurtuvat vahvemmin omaan kotikuntaansa, kun lapsuus- ja nuoruusaika on eletty kaikin puolin turvallisessa ympäristössä. Tämä kannustaa nuoria pysymään paikkakunnalla tai palaamaan myöhemmin esimerkiksi omaa perhettä perustamaan.
- Turvallinen oppimisympäristö on maaseudulla järkevää hajauttaa pienempiin lähikouluyksiköihin, kuin keskittää suuriin taajamakouluihin. Pienissä kouluissa kiusaamista tapahtuu huomattavasti vähemmän kuin suuremmissa yksiköissä, joissa valvonta on hankalampi toteuttaa.
- Koulumatkan pituuden on oltava kohtuullinen. Jopa tuntien koulumatka-aika jättää huomattavasti vähemmän aikaa koulun ulkopuoliseen harrastamiseen. Mielekkäällä vapaa-ajan harrastuksilla ja liikunnalla on valtavan suuri merkitys lapsen tasapainoisessa kehityksessä.
- Maa- ja metsätalous on hyvin vahvasti paikkaan sidottua, jolloin yrittäjillä on rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa toimintaympäristöönsä. Maatalousyrittäjillä ei ole mahdollisuutta vaikkapa muuttaa lähemmäksi koulua asumaan.
- Tulevaisuuden väkiluvun muutoksista ei ole varmaa tietoa, mutta maallemuuttohalukkuuteen voidaan panostaa. Savonrannan yläkoulun oppilasmäärän ennustetaan kasvavan lähivuosina, ja asukkaiden pitämiseksi Savonrannalla sekä uusien veronmaksajien houkuttelemiseksi kylälle on panostettava.

Kunnioittavasti